

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף יא

למדנו במשנה - יוסף בן חוני אומר הנשחטין כו': קרבנות הנשחטים לשם פסח בזמן פסח (בי"ד בניסן) פסולים (חוץ מפסח). וכן קרבנות הנשחטים לשם חטאת כל השנה פסולים (חוץ מחטאת).

אמר רבי יוחנן וכו': לדעת רבי יוחנן יוסף בן חוני ורבי אליעזר שיובא להלן אמרו דבר אחד. לדעת רבה רבי אליעזר מסכים עם חוני רק לגבי זבחים שנשחטו בזמן פסח לשם פסח שהם פסולים. אבל חולק בזבחים שנשחטו לשם חטאת כל השנה שהם כשרים.

גם רבי יוחנן וגם רבה מדייקים את דבריהם מהברייתא הבאה.

דתניא הפסח שעברה שנתו: קרבן פסח כשר רק כשהוא בן שנתו הראשונה, לאחר מכן הוא נהיה קרבן שלמים. ולכן השוחט אותו לאחר שנה בערב פסח לשמו (לשם פסח), הרי הוא כשוחט שלמים ('אחרים') לשם פסח בערב פסח. בשני המקרים הללו לדעת רבי אליעזר פסול, לדעת רבי יהושע כשר.

א"ר יהושע - אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, אחרים כשרים לשמו. בזמנו שהוא כשר לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו?! בשאר ימות השנה אם שחט את הפסח לשם פסח הוא פסול, (כי כתוב בתורה שזמנו הוא דוקא בין הערביים). ובכל אופן אם שחט בשאר ימות השנה שלמים (= 'אחרים') לשם פסח הם כשרים, (בגלל שבשאר ימות השנה לא יכול לחול שם פסח על קרבן כשלא הגיע זמן פסח). אם כן בזמן פסח שאז אם שחט את הקרבן פסח לשמו הוא כשר, קל וחומר ששלמים שישחטו לשמו יהיו כשרים!

אמר לו רבי אליעזר - או חילוף הדברים. ומה אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, כשר הוא לשם אחרים. בזמנו שהוא כשר לשמו, אינו דין שיוכשר לשם אחרים? ויוכשר פסח בארבעה עשר שלא לשמו! וכך אתה אומר? אם אתה

דורש קל וחומר, אני יכול לדרוש קל וחומר אחר, שאתה לא תסכים לדרוש אותו. דהיינו, אם שחט פסח בשאר ימות השנה לשם פסח הוא פסול, ובכל אופן שם שחט אותו לשם שלמים הוא כשר. אם כן קל וחומר שבזמן פסח שאז אם שחט פסח הוא כשר, אם ישחוט אותו לשם שלמים הוא יהיה כשר. וכי כך אתה אומר שהוא באמת יהיה כשר? הרי פסח שנשחט בזמנו שלא לשמו ודאי שהוא פסול!

מה לי הוכשרו אחרים בשאר ימות השנה לשמו שכן הוא כשר לשם אחרים, ויוכשרו אחרים בזמנו לשמו שכן הוא פסול לשם אחרים. ועוד, יש לי פירכא על הקל וחומר שלך. אתה אמרת ששלמים קלים יותר מפסח כי בשאר ימות השנה אם נשחטו לשם פסח הם כשרים, ואילו פסח שנשחט לשם פסח הוא פסול. ולכן נכשיר אותם אם נשחטו בערב פסח לשם פסח.

אבל זה לא נכון. כי שלמים כשרים בשאר ימות השנה אם נשחטו לשם פסח, משום שגם פסח כשר אם נשחט אז לשם שלמים. אבל אין סיבה להכשיר אותם בערב פסח אם נשחטו לשם פסח, כי אז גם הפסח שנשחט לשם שלמים פסול.

מכאן דייק רבי יוחנן שרבי אליעזר סובר שזבחים אחרים שנשחטו לשם חטאת פסולים. כי זהו אותו עיקרון שאמר רבי אליעזר לגבי פסח. רבי אליעזר אמר בגלל שפסח שנשחט בערב פסח לשם שלמים פסול, גם שלמים שנשחטו בערב פסח לשם פסח יהיו פסולים. וכך גם נאמר כאן. בגלל שחטאת שנשחטה לשם עולה פסולה, גם עולה שנשחטה לשם חטאת תהיה פסולה.

אמר לו רבי יהושע - אם כן הורעתה כח פסח ונתת כח בשלמים! אם כן לדבריך יוצא שפסח קל יותר משלמים לגבי 'שלא לשמו'. משום שלדבריך יוצא שאם שחט שלמים בערב פסח לשם פסח הם פסולים. אבל אם שחט פסח לשם שלמים בשאר ימות השנה הוא כשר. זאת אומרת שמחשבת 'שלא לשמו' בפסח קלה יותר ממחשבת 'שלא לשמו' בשלמים. משום שבשאר ימות השנה זה זמן שלמים ואז אם שחט פסח לשם שלמים כשר, ואילו בערב פסח שאז זמן פסח אם שחט שלמים לשם פסח הם פסולים.

וזה לא יתכן שפסח יהיה קל יותר משלמים! משום שלמדנו מהתורה שפסח חמור יותר. שפסח שנשחט שלא לשמו פסול, ושאר הזבחים שנשחטו שלא לשמו כשרים.

חזר רבי אליעזר ודנו דין אחר - מצינו מותר פסח בא שלמים, ואין מותר שלמים בא פסח. ומה פסח שמותרו בא שלמים, שחטו בזמנו לשום שלמים פסול. שלמים שאין מותרן בא פסח, אם שחטם לשם פסח בזמנו אינו דין שיהו פסולין?! רבי אליעזר אומר קל וחומר אחר (ששלמים שנשחטו לשם פסח בזמן פסח יהיו פסולים). אנחנו יודעים שקרבן שהוא 'מותר הפסח' (= כגון שהתכפרו בעליו בקרבן אחר) מקריבים אותו לשלמים, אבל קרבן שהוא 'מותר שלמים' לא מקריבים אותו לשם פסח. ואם כן, אם קרבן פסח שהוא קל משלמים בזה ש'מותר' שלו קרב שלמים, ובכל אופן אם שחטו אותו בזמן פסח לשם שלמים הוא פסול. קל וחומר ששלמים שהמותר שלהם לא קרב לשם פסח, שאם ישחטו אותם לשם פסח בזמן פסח שהם יהיו פסולים.

אמר לו רבי יהושע - מצינו מותר חטאת בא עולה, ואין מותר עולה בא חטאת. ומה חטאת שמותרת בא עולה שחטה לשם עולה פסולה, עולה שאין מותרת בא חטאת שחטה לשם חטאת אינו דין שתהא פסולה? אנחנו יודעים שקרבן שהוא 'מותר חטאת' קרב לעולה (ל'קיץ המזבח'), אבל קרבן שהוא 'מותר עולה' אינו קרב לחטאת. אם כן, אם חטאת שמותרת בא עולה ובכל אופן אם שחט חטאת (רגילה) לשם עולה היא פסולה, קל וחומר שעולה שאין מותרת בא חטאת שאם שחט עולה (רגילה) לשם חטאת שהיא תהיה פסולה.

אבל באמת זה לא נכון, כי השוחט עולה לשם חטאת היא כן כשרה. ואם כן מוכח שהקל וחומר הזה אינו נכון. ולכן גם הקל וחומר שאתה רוצה לדרוש אינו נכון. כי באמת אם שחט קרבן לשם קרבן אחר הוא כשר.

« ומכאן דייק רבה שרבי אליעזר סובר שזבחים אחרים שנשחטו לשם חטאת כשרים. משום שאם רבי אליעזר היה סובר שהם פסולים, הוא היה צריך לענות לרבי יהושע - באמת אני סובר שעולה שנשחטה לשם חטאת פסולה. ומכך שהוא לא ענה כלום, מוכח שהוא מסכים עם דבריו שהיא אכן כשרה.

אמר לו רבי אליעזר - לא! אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה כל השנה כולה, תאמר בפסח שאינו כשר לשמו אלא בזמנו. הואיל והוא פסול לשמו, דין הוא שיפסלו אחרים לשמו: אין דמיון בין המקרה שלך למקרה שלי. אתה מדבר על

חטאת שכל השנה היא כשרה כששוחטים אותה לשמה, ולכן גם עולה שנשחטה לשם חטאת כשרה.

אבל אני מדבר על פסח שאם שוחטים אותו לשמו כל השנה הוא פסול, ורק בערב פסח הוא כשר. ומכיון שבשאר ימות השנה הוא פסול אפילו לשמו, לכן גם שלמים שנשחטו בזמנו לשמו יהיו פסולים.

*

למדנו במשנה - שמעון אחי עזריה אומר כו': שחט את הקרבן לשם קרבן אחר שהוא גבוה וקדוש ממנו, כשר. אבל שחט אותו לשם קרבן שהוא נמוך בקדושתו ממנו, פסול.

מאי טעמא דשמעון אחי עזריה? דאמר קרא וכו': נאמר "וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יְרִימוּ לַה'". כלומר לא יחללו את הקודשים אם ישחטו אותם לשם קרבן ש'מורם' וקדוש מהם. אבל אם ישחטו אותם לשם קרבן נמוך מהם הם כן יחללו אותם.

קושיא: והאי להכי הוא דאתא? והא מיבעי ליה לכדשמואל. דאמר שמואל וכו': האם הפסוק הולך על כך? הרי הוא נצרך ללמד על עונש מיתה באכילת טבל. וכדברי שמואל.

נאמר "וְלֹא יִחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יְרִימוּ לַה'". הפסוק מדבר על פירות שעדיין לא הופרשה מהם התרומה. כי 'ירימו' הוא לשון עתיד. וכתוב שאם יאכלו אותם 'יִחַלְלוּ'. ולומדים גזירה שווה מ'חילול' שנאמר באוכל תרומה בטומאה "וּמִתּוּ בּוּ כִי יִחַלְלוּהוּ", כמו שאוכל תרומה בטומאה חייב מיתה, כך אוכל פירות שלא הופרשה תרומה מהם חייב מיתה.

תירוץ: אם כן לכתוב קרא "אשר הורמו". מאי "אשר ירימו"? שמע מיניה תרתי: אם הפסוק בא ללמד רק על דברי שמעון אחי עזריה, מדוע כתוב "ירימו" בלשון עתיד? אלא בהכרח שהוא בא ללמד גם על דברי שמואל.

*

בעי רבי זירא: האם שמעון אחי עזריה סובר שזבחים שנשחטו לשם קדושה חמורה מהם כשרים אבל אינם מכפרים. ואם כן הוא חולק על חכמים רק בדבר אחד; אם שחט אותם לשם קדושה נמוכה. לדעת שמעון אחי עזריה הם פסולים ולדעת חכמים הם כשרים ולא מרצים. אבל אם שחטם לשם קדושה חמורה לכו"ע כשרים ואינם מרצים.

או ששמעון אחי עזריה סובר שאם נשחטו לשם קדושה חמורה הם כשרים וגם מרצים. ואז הוא חולק על חכמים בשני דברים. א. אם שחטם לקדושה חמורה. שלדעתו הם כשרים ומרצים ולדעת חכמים הם רק כשרים ולא מרצים. ב. אם שחטם לשם קדושה נמוכה. שלדעתו הם פסולים ולדעת חכמים הם כשרים ולא מרצים.

אמר אביי ואיתימא רבי זריקא: יש ראייה מסוף דבריו של רבי שמעון בן עזריה. "הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים כשרים, שלמים ששחטן לשם בכור או לשם מעשר פסולין". אם נאמר שלדעתו כאשר שחטן לשם קדושה חמורה הם כשרים וגם מרצים, איך יתכן לומר שבכור ומעשר שנשחטו לשם שלמים כשרים ומרצים? הרי הם לא באים כלל לכפרה! אלא בהכרח שהכוונה שהם כשרים ואינם מרצים. ואם כן מהסיפא נלמד גם לרישא "קודשים קלים ששחטן לשם קודשי קודשים כשרים" הכוונה רק כשרים ולא מרצים.

דחיה: מידי איריא? הא כדאיתא והא כדאיתא! האם זו ראייה? בכל מקרה מדובר לפי עניינו. בסיפא הם רק כשרים כי אין להם אפשרות אחרת, אבל ברישא הם גם מרצים.

קושיא: אלא מאי קמ"ל? גבוה ונמוך קמ"ל. תנינא! כיצד קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים כו'. אך אם כן מה בא רבי שמעון בן עזריה ללמד אותנו על בכור ומעשר? ללמד רק מקרה של נמוך ששחטו לשם גבוה ולהיפך. אך את זה הוא כבר לימד אותנו ברישא "כיצד? קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים וכו'".

תירוץ: מהו דתימא קדשי קדשים וקדשים קלים הוא דאיכא גבוה ונמוך, אבל קלים וקלים לא: היה מקום לחשוב שרק בין קודשי קדשים וקודשים קלים שייך גבוה ונמוך, אבל בין קודשים קלים מסוג אחד לקודשים קלים מסוג אחר אין הבדל.

קמ"ל שגם בזה יש הבדל. והיינו בכור ומעשר ושלמים, שלושתם קודשים קלים, אבל בכור ומעשר קלים יותר משלמים.

קושיא: הא נמי תנינא! "שלמים קודמים את הבכור, מפני שהן טעונין מתן ארבע וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק": אם יש לפנינו שלמים ובכור להקרבה, שלמים קודמים בגלל שהם קדושים יותר מבכור. שבהם יש ארבע מתנות של דם (כלומר שתיים שהן ארבע) ואילו בבכור יש רק מתנה אחת. וכן נסכים וכו'.

אם כן כבר למדנו שיש הבדל בדרגת הקדושה בתוך 'קודשים קלים' עצמם, מהמשנה לקמן.

תירוץ: הא עיקר ההיא אגרא נסבה: כאן זה העיקר. והמשנה לקמן כתבה שוב את הדין הזה, אגב כך שהיא פירוטה שם את דיני הקדימות בקרבנות.

משנה: זמן הקרבן קרבן פסח הוא מחצות היום (= 'בין הערפלים') של יד' בניסן.

הפסח ששחטו בשחרית בארבעה עשר שלא לשמו, לדעת רבי יהושע כשר, כיון שהוא שחטו שלא בזמנו ודינו כפסח שנשחט ביג' בניסן, כלומר כאילו נשחט בשאר ימות השנה, ופסח שנשחט בשאר ימות השנה דינו כשלמים. ולדעת בן בתירא פסול כאילו נשחט שלא לשמו בין הערפלים (= בזמנו), וטעמו יבואר בגמ'.

אמר שמעון בן עזאי, מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן (יבואר בגמ' מדוע המשנה לא אמרה 'זקנים') **ביום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה, שכל הזבחים הנאכלין שנזבחו שלא לשמן כשרין, אלא שלא עלו לבעלים משום חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת** שהם פסולים לגמרי, **ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה, כלומר מכך ששמעון בן עזאי אמר 'כל הזבחים הנאכלים'** נמצא שהוא בא להוסיף (על פסח וחטאת) את העולה שאינה נאכלת (= העולה קרבה כולה על המזבח, לעומת שאר הקרבנות שחלק מהקרבן נאכל) שגם היא פסולה לגמרי, **ולא הוודו לו חכמים.**

נמרא: **אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא:** בן בתירא מכשיר את הפסח ששחטו לשמו בשחרית של יד' ניסן, לפי שלדעתו כל יום יד' הוא זמנו, ולכן אם שחטו אז שלא לשמו פסול, כפי שלמדנו לעיל שפסח שנשחט בזמנו שלא לשמו פסול. וזהו טעמו של בן בתירא במשנתו.

שאלה: ומאי 'כאילו'? אם כל היום הוא זמנו, א"כ מדוע אמר בן בתירא במשנה 'כאילו נשחט בין הערבים', והרי לדעתו כל היום נקרא 'בין הערבים' (= שהרי התורה אמרה "וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קֶהֱל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים", ואם לדעתו גם בשחרית הוא זמנו, נמצא שהוא סובר שכל היום נקרא 'בין הערבים', וא"כ הוא לא היה צריך לומר במשנה שאם שחטו בשחרית הרי זה 'כאילו נשחט בין הערבים', שהרי כל היום הוא בין הערבים).

תשובה: אידי דאמר רבי יהושע 'כאילו' אמר איהו נמי 'כאילו': כיון שרבי יהושע אמר 'כאילו נשחט בשלושה עשר', לכן גם בן בתירא אמר 'כאילו נשחט בין הערבים'.

קושיא: אי הכי אדמיפלגי בשלא לשמו ליפלגו בלשמו: אם אכן לדעת בן בתירא כל יום יד' הוא זמנו, א"כ מדוע רבי יהושע וכן בתירא נחלקו במשנה בפסח שנשחט שלא לשמו, היה עליהם לחלוק בפסח שנשחט לשמו בשחרית של יד' ניסן, שלדעת רבי יהושע פסול ולדעת בן בתירא כשר.

תירוץ: אי איפלגו בלשמו: אם הם היו חולקים בפסח שנשחט בשחרית לשמו היינו אומרים שהם נחלקו רק בלשמו, אבל בלא לשמו מודה רבי יהושע לבן בתירא שהוא פסול למרות שאין זה זמנו, הואיל ומקצתו של יום יד' ראוי לפסח, ולכן הם נחלקו בשלא לשמו.

קושיא על רבי אושעיא: והכתיב בין הערבים: איך יתכן לומר שבן בתירא סובר שגם בשחרית הוא זמנו, והרי נאמר בתורה במפורש שזמנו של קרבן פסח הוא בבין הערבים (= "וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קֶהֱל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים").

תירוץ: אמר עולא בריה דרב עילאי: לדעת בן בתירא 'בין הערבים' הוא בין שני ערבים, דהיינו בין סוף הלילה של אתמול (= ליל יד') ועד תחילת הערב של היום (= ליל טו'), נמצא ש'בין הערבים' הוא כל יום יד'.

קושיא: תמיד דכתיב ביה "בין הערבים הכי נמי" דכולי יומא כשר? והרי גם לגבי קרבן התמיד נאמר "בין הערבים" וזמנו הוא רק מחצות היום והלאה ולא כל היום.

תירוץ: **התם:** שם לגבי תמיד נאמר "את הכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר, וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבָיִם", וא"כ משמע ש"בין הערבים" הכוונה לבין הערבים ממש דהיינו מחצות היום והלילה.

קושיא: **אימא חד בבקר אידך כוליה יומא:** עדיין אפשר לומר שאת הכבש הראשון צריך להקריב בבוקר, אבל את הכבש השני אפשר בכל היום (= שרי "בין הערבים" משמעותו כל היום לדעת בן בתירא).

תירוץ: **אחד בבקר ולא שנים בבקר:** מכך שנאמר "את הכֶּבֶשׂ הָאֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר" משמע שרק כבש אחד תעשה בבוקר ולא שני כבשים בבוקר, וא"כ בהכרח שאת הכבש השני צריך להקריב רק מחצות היום.

קושיא: **נרות דכתיב "בין הערבים" הכי נמי זכולי יומא כשר?!** והרי גם לגבי הדלקת נרות המנורה בבית המקדש נאמר "בֵּין הָעֶרְבָיִם" וזמנם הוא רק בסוף היום ולא כל היום.

תירוץ: **שאני התם:** שם לגבי נרות נאמר "מֵעֶרְבַּ עַד בֶּקֶר", וכוונת הפסוק שצריך לתת שמן שתהיה דולקת מהערב ועד הבוקר, ועוד דרשו מהפסוק הזה שהדלקת הנרות היא העבודה האחרונה בבית המקדש, ואסור לעשות לאחריה עבודה אחרת, נמצא שהדלקתה היא בסוף היום ולא כל היום.